

T.C.
KALKINMA BAKANLIĞI
Özel Kalem Müdürlüğü

7/1060
SK. 43

12 ŞUBAT 2016

Sayı : 43728771-610.00-E. 617
Konu : 7/1060 Esas Sayılı Yazılı Soru Önergesi

ACELE

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: (a) Türkiye Millet Meclisi Başkanlığının 05.01.2016 tarihli ve KAN. VE KAR.BŞK. 43452547-120.00.07-[7/1060]-11289 sayılı yazısı.

(b) Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğünün 13.01.2016 tarihli ve 31853594-610-2-293-182 sayılı yazısı.

İlgi (a)'da kayıtlı yazıyla Başbakanlığa iletilen, ilgi (b)'de kayıtlı yazıyla Bakanlığımız koordinatörlüğünde cevaplandırılması talep edilen Erzurum Milletvekili Sayın Kamil AYDIN'ın Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği 7/1060 esas sayılı yazılı soru önergesinde yer alan hususlar ile ilgili bilgiler ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Cevdet YILMAZ
Bakan

Ek: Soru Önergesine İlişkin
Cevaplar(7 Sayfa)

DAĞITIM :

Gereği :

- Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Bilgi :

- Başbakanlık
(Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü)

Adres: Necatibey Cad. No:110/A-06570 Yücetepe-ANKARA

Telefon: +90 (312) 294 50 00 - 294 50 95 - 294 50 97

Faks: +90 (312) 294 69 77

Elektronik Ağ: <http://www.kalkinma.gov.tr>

smaranci@kalkinma.gov.tr

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile üretilmiştir.

Evrak teyidi <https://kbeb.kalkinma.gov.tr/Sorgu> adresinden 2G68-G521-8OMK kodu ile yapılabilir.

**ERZURUM MİLLETVEKİLİ SAYIN KAMİL AYDIN'IN YÖNELTTİĞİ 7/1060 ESAS
SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİNE YÖNELİK CEVAPLAR:**

Erzurum ilinin 2000 yılında yapılan Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre nüfusu 825.427 iken, 2014 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre toplam nüfusu 763.320 olarak belirlenmiştir. Ayrıca 2014 yılında Türkiye'nin yıllık nüfus artış hızı % 13,3 iken Erzurum ili % 22,3 oranı ile en fazla göç veren 7. il olmuştur. Anılan konu ile ilgili olarak;

Soru 1,2,3,4: 2014 yılında ülke nüfusu % 13,3 artarken Erzurum ilinin nüfusunun % 22,3 oranında azalmasının nedenleri araştırılmış mıdır? Araştırıldı ise hangi sonuçlara ulaşılmıştır? Araştırılmadı ise bu konuda kapsamlı bir araştırma yapılması düşünülmekte midir? Erzurum ilinin yüksek oranlı göç vermesine neden olan sosyo-ekonomik sorunların ortadan kaldırılması için neden kalıcı önlem alınmamıştır? Anılan sorunları aşmak ve Erzurum'u göç veren il konumundan kurtarmak için ne tür tedbirler alınmıştır ya da alınmaktadır? 2003 yılından 2015 yılı sonuna kadar Erzurum iline yapılan kamu yatırımlarının yıllar itibariyle tutarı ne kadardır ve aynı nüfus bandındaki diğer illere kıyasla oranı nedir?

Cevap 1,2,3,4: Ülkemizde, sonuncusu 2000 yılında olmak üzere bugüne kadar 14 Genel Nüfus Sayımı yapılmıştır. 2006 yılında çıkarılan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile ülkemizdeki nüfus sayımlarının da veri kaynağını oluşturacak yeni bir sistem kurulmuştur. Bu çerçevede, önce ülkemizdeki tüm adres bilgilerinin kaydedildiği Ulusal Adres Veri Tabanı oluşturulmuştur. Daha sonra, bu adreslerde ikamet eden vatandaşlar T.C. kimlik numaraları, yabancı uyruklu kişiler ise pasaport numaraları aracılığıyla adresle ilişkilendirilerek kayıt altına alınmış ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) oluşturulmuştur. Böylece, nüfus sayımlarında yaşanan mükerrer kayıt ya da kayıt olmama gibi sorunlar ortadan kaldırılmıştır.

Yeni sistemden elde edilen nüfus ile Genel Nüfus sayımından elde edilen nüfus arasında veri toplama tekniğinden kaynaklanan farklılaşma söz konusudur. Nüfus verileri arasında bir seviye farkı oluşmuştur. TÜİK, 2013 yılında, 2012 yılı ADNKS sonuçları baz alınarak yapılan nüfus projeksiyonları ile geçmiş yıl nüfuslarını tekrar hesaplayarak, yayınlamıştır. TÜİK web sayfasında 'Nüfus Projeksiyonları ve Tahminleri' bölümünde 2000 yılından itibaren hesaplanan projeksiyon nüfus sunmaktadır. TÜİK hesaplamalarına göre Türkiye Genel Nüfusu, 2000 yılındaki Genel Sayıma göre 67, 8 milyon iken ADNKS'yi baz alan projeksiyonda nüfus 64,7 milyondur. Genel sayım ile ilan edilen nüfusun, ADNKS yöntemine göre açıklanan nüfustan daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye nüfusu için, iki hesaplama arasında 3 milyon kişiye yakın fark bulunmaktadır. Dolayısıyla nüfus gelişiminde, 2000 yılı ile 2014 yılını kıyaslamak teknik olarak mümkün görülmemektedir. Sonuç olarak, Erzurum il nüfusunun ADNKS sonuçlarının 2000 yılı Genel Sayıma göre kıyaslama yapılması uygun değildir.

Erzurum'un genel nüfus yaş dağılımı dikkate alındığında, doğurganlık oranının özellikle güney ilçelerde yüksek olmasına rağmen nüfus artış hızının ülke genelinin altında seyrettiği görülmektedir. Bu durum net bir biçimde özellikle kırsaldan kent merkezlerine ve bölge dışına olan göçü göstermektedir. Tarımda makineleşmenin ve arazi paylaşımlarının etkisiyle daralan istihdam imkânlarına bağlı olarak kırsaldan kent merkezine sürekli artan bir göç mevcuttur.

Konuya ilişkin detaylı analizler 2014-2023 dönemini kapsayan TRA1 Bölge Planında ve Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı tarafından farklı sektörler için hazırlanmış raporlarda ve sosyal analiz çalışmalarında yer almaktadır. Rapor ve çalışmalara <http://www.kudaka.org.tr/> adresinden erişim sağlanabilir.

Bakanlığımız bünyesinde, Erzurum nüfusunun değişiminde sosyo-ekonomik sorunların tespitine dair bir araştırma yapılmamıştır.

Göç etmenin arka planında temel olarak daha iyi gelir ve yaşam koşullarının arayışı yatmaktadır. Bu bağlamda, yüksek göç veren illerde, göç verilmesinin önüne geçmek için istihdam, sağlık ve eğitim imkânlarının iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede, Erzurum ilinde mevcut istihdam imkânlarının artırılması yönünde çalışmalar sürdürülmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 2013 yılında yapılan Hanehalkı İşgücü Anketine göre Erzurum ilinde 2013 itibarıyla işgücüne katılma oranı yüzde 50, işsizlik oranı yüzde 6,6, istihdam oranı yüzde 46,7'dir. Erzurum ilinde işsizlikle mücadele çerçevesinde uygulanan aktif işgücü politikaları ile birçok meslek edindirme kursu düzenlenmiştir. İŞKUR tarafından açıklanan verilere göre 2015 yılında açılan kurs sayısı 749, katılımcı sayısı ise 1.453 erkek 1.371 kadın olmak üzere toplam 2.824'tür.

Kalkınma Bakanlığı tarafından bölgelerin göç vermesini engellemek, sosyo-ekonomik gelişmeyi sağlamak ve yoksulluğun azaltılması hedeflerini de içerecek şekilde politikalar uygulanmaktadır. Bu kapsamda öne çıkan politika araçları ve uygulamalar aşağıda özetlenmektedir. Diğer illerde olduğu gibi, Erzurum ilinde de kalkınma ajansları ve bölge kalkınma idareleri tarafından sunulan hizmet ve desteklere ilave olarak; Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES), Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP), Sosyal Destek Programı (SODES) ve Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı (CMDP) gibi özel programlarla bölgesel kalkınma bakımından öncelikli konularda, yerel aktörlerle birlikte çeşitli uygulamalar hayata geçirilmiştir.

Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA)

Erzurum, Erzincan ve Bayburt illerini kapsayan TRA1 Bölgesinde Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) faaliyet göstermektedir. Bölgenin sosyo-ekonomik kalkınmasını hızlandırmak, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve bölgesel program ve projelere temel oluşturmak amacıyla KUDAKA tarafından katılımcı bir yöntem ile iki yıllık sürede TRA1 Düzey 2 Bölge Planı (2014-2023) hazırlanmıştır. Kapsamlı bir teknik çalışmaya ilaveten yerelde yaklaşık 3500 kişinin katkısı alınarak hazırlanan Planla, bölgenin ve Erzurum'un gelişmesine yönelik gelişme eksenleri, öncelikli alanlar ve tedbirler belirlenmiştir.

Kaliteli, yeterli ve sürekli tarımsal üretim için teknik ve sosyal altyapının iyileştirilmesi, bölgeye işleme ve imalat sanayi yatırımlarının çekilmesi ve bölgenin sermaye birikiminin bölge içerisinde yatırıma dönüştürülmesi, bölgenin Ar-Ge, yenilikçilik ve teknoloji kullanım seviyesinin yükseltilmesi, katma değeri yüksek ürünlerin değerinde pazarlanması, bölgede turizmin değer zincirindeki tüm alt sektörlerle beraber mümkün olan en yüksek sosyo-ekonomik faydayı sağlaması ve farklılaşmış hizmet türlerinin geliştirilmesi, bölgenin erişilebilirliğinin artırılması ve sosyal, kültürel, sanatsal ve rekreasyonel imkânlarının geliştirilmesi belirlenen öncelikli müdahale alanlarıdır.

Bölgenin öncü sektörlerinden turizmin geliştirilmesi ve halkın turizmden gelir elde etmesi amacıyla 2000 kişinin katkısı alınarak İnovasyona Dayalı Bölgesel Turizm Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanmış ve 2012 yılında kurulan uygulama komisyonları ile eylem planında belirtilen faaliyetler hayata geçirilmeye başlanmıştır.

TRA1 Düzey 2 Bölgesi'nin uluslararası alanda tanıtımının gerçekleştirilmesi, bölgede öne çıkan sektörlerdeki potansiyel yatırım alanlarının uluslararası yatırımcıya sunulması, yabancı sermayenin bölgeye çekilmesi, yerli ve yabancı işadamları arasında ticari ilişkilerin kurulması ve bölgenin uluslararası alanda imajının oluşturulması amacıyla uluslararası organizasyonlar gerçekleştirilmiştir. İlki 2010 yılında ikincisi 2012 yılında gerçekleştirilen Anadolu'nun Zirvesinde Uluslararası Tanıtım ve İşbirliği Buluşması organizasyonlarında toplamda 20 ülkeden 300 yabancı yatırımcıya bölgenin yatırım alanları tanıtılmış, yerli üreticiler ile buluşmaları sağlanmıştır.

Bunun yanında KUDAKA, 2010 yılından bu yana ulusal plan ve stratejiler ile uyumlu olacak şekilde bölge planında belirtilen öncelikler ve tedbirler doğrultusunda mali ve teknik destek sağlamaktadır. Ajans tarafından yapılan ihtiyaç analizleri, saha çalışmaları, araştırma raporları ve stratejiler sonucunda belirlenen konularda yürütülen mali destek, faaliyet desteği, teknik destek programları ve güdümlü proje desteği ile bugüne kadar bölgeye yaklaşık 76,3 milyon TL destek sağlanmıştır.

2010-2015 yılları arasında mali ve teknik destek kapsamında Erzurum ilinden toplam 336 projeye yaklaşık 35,3 milyon TL destek sağlanmıştır. Kar amacı güden ve gütmeyen kuruluşlara yönelik uygulanan programlarda bölgedeki tarım, turizm ve sanayi sektörlerindeki üretimi artırılması, beşeri sermayenin ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, girişimciliğin artırılması, sermaye birikiminin sağlanması, yenilikçi ve teknolojik uygulamaların artırılması amaçlanmıştır..

KUDAKA'nın bölgede yer alan kamu kurumları, STK'lar ve özel sektör temsilcileri ile işbirliği içerisinde belirlediği ve öncülük ettiği güdümlü proje destekleri kapsamında Erzurum belediyesi tarafından yürütülen Erzurum Fuar ve Kongre Merkezi projesi desteklenmiş olup proje tamamlandığında toplam 4,5 milyon TL destek sağlanmış olacaktır.

Erzurum'a sağlanan desteklere ilişkin bilgiler tablo halinde aşağıda verilmiştir.

		Mali Destek Programları		Doğrudan Faaliyet Desteği		Teknik Destek	
	Yıl	Destek. Proje Sayısı	Ajans Desteği (TL)	Destek. Proje Sayısı	Ajans Desteği (TL)	Destek. Proje Sayısı	Ajans Desteği (TL)
Erzurum	2010	40	6.839.827	4	205.635	14	121.768
	2011	31	7.308.504	5	253.342	36	318.279
	2012	0	0,00	6	300.000	9	78.600
	2013	26	7.271.500	10	431.853	27	145.224
	2014	27	4.450.072	8	478.395	23	163.339
	2015	33	6.039.797	12	716.669	25	193.669
TOPLAM		157	31.909.700	45	2.385.894	134	1.020.879

Doğu Anadolu Bölge Kalkınma İdaresi (DAP)

Doğu Anadolu Bölge Kalkınma İdaresi, sorumlu olduğu 14 il içerisinde yer alan Erzurum'da hayvancılık faaliyetlerinin daha verimli ve katma değeri yüksek bir şekilde yürütülmesini desteklemek amacıyla 2013 yılından bu yana ildeki küçük ölçekli sulama projelerine, hayvan içme suyu göletlerinin yapımına destek sağlamış, sıvat dağıtımı gerçekleştirmiş, 2 adet ruhsatlı canlı hayvan pazarının yapımını ve il merkezinde yapımı planlanan canlı hayvan pazarının projelendirilmesini desteklemiş, ildeki bitkisel üretim altyapısının geliştirilmesine yönelik projelere kaynak sağlamıştır. Atatürk Üniversitesi bünyesinde tarım ve hayvancılık faaliyetleri için bir çiftçi eğitim merkezi kurulması sağlanmış, Aziziye Belediyesi termal tesislerine yönelik rekreasyon alanı projesine destek vermiştir. Bunun yanı sıra İdare, ildeki turizm potansiyelinin etkin kullanımı için kış turizm stratejisi hazırlanmasına yönelik çalışmalara devam etmekte olup Doğu Anadolu

Bölgesi'nde hayvancılık yatırımlarının havza bazlı olarak yapılmasına olanak sağlayacak bir araştırma çalışmasını 2016 yılı itibariyle tamamlamış olacaktır. Ayrıca DAP Bölgesi ürünlerinin markalaşmasına yönelik bir çalışma da hâlihazırda devam etmektedir.

DAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığınca Erzurum İlinde 2013-2015 Yıllarında Desteklenen Projelerin icmali aşağıdaki gibidir:

Program Adı	Tahsisat (TL)
1- DAP Küçük Ölçekli Tarımsal Sulama Programı	10.203.588
2- Ruhsatlı Canlı Hayvan Pazarı Destek Programı	3.553.881
3- Sac Ve Beton Sıvat Dağıtım Programı (2015)	724.652
4- Rekreasyon Alanlarının Geliştirilmesi (2015)	2.914.600
5- Muhtelif Projeler	333.000
6- Bitkisel Üretim Altyapısının Geliştirilmesi Projesi (2015)	1.071.041
7- Araştırma Ve Uygulama Birimi Projeleri	2.413.580
8- Kurumsal Kapasiteyi Geliştirme Projeleri (2014)	216.824
Genel Toplam	21.431.166

Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES)

2005 yılında başlatılan Projenin temel amacı, kırsal kesimde süregelen içme suyu ve yol sorunlarının ortadan kaldırılmasıdır. Projeye 2005-2015 döneminde Türkiye genelinde 9,54 milyar TL kaynak tahsis edilmiştir. Erzurum'a 10 yıllık uygulama döneminde 221,9 milyon TL (%2,33) kaynak tahsis edilmiştir. Bu ödenek miktarı ile Erzurum, 79 il içinde 10 uncu sıradadır. 2014 yılından itibaren büyükşehir belediyesi olan illerde KÖYDES Projesi uygulanmamaktadır.

2005 – 2013 yıllarını kapsayan uygulama döneminde Erzurum'da yol projelerinde; 3.063 km stabilize, 1.396 km asfalt olmak üzere toplam 4.459 km uzunluğunda yol yatırımı yapılmıştır. İçme suyu projelerinde; 1.050 suyu yetersiz üniteye içme suyu yatırımı götürülmüştür. Küçük sulama projelerinde; 8 yerüstü sulama yatırımı ile 785 çiftçi ailesi yararlandırılmış, 1.140 ha alana hizmet götürülmüştür. Atık su projelerinde; 6 sızdırmalı ve 8 sızdırmazlık foseptik yatırımı ile 4.683 kişiye hizmet götürülmüştür.

Su, Kanalizasyon ve Altyapı Projesi (SUKAP)

Belediyelerin acil nitelikli olan ancak finansmanında zorluk yaşanan içme suyu ve kanalizasyon projelerine kaynak sağlanması için 2010 yılında SUKAP başlatılmıştır. Nüfusu 25.000 ve daha az olan belediyelerin programda yer alan içme suyu ve kanalizasyon işleri için yüzde 50 oranında hibe sağlanmakta, geriye kalan yüzde 50'lik kısmı için belediyeler İLBANK'tan uygun koşullarda borçlandırılmaktadır.

SUKAP Programına 2011 yılında 400 milyon TL, 2012 yılında 500 milyon TL, 2013 yılında 525,5 milyon TL, 2014 yılında 557 milyon TL, 2015 yılında 591 milyon TL ve 2016 yılında 630 milyon TL ödenek ayrılmıştır. SUKAP kapsamında Erzurum ilinde 5,6 milyon TL maliyetli 3 adet proje tamamlanmış olup 62,5 milyon TL maliyetli 7 adet proje devam etmektedir. Bu projelere 33,1 milyon TL hibe tahsis edilmiştir. Başlanmayan 15 adet projenin 2017 yılı sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Sosyal Destek Programı (SODES)

2008 yılında uygulanmaya başlanan SODES, dezavantajlı bölgelerin beşeri sermayesini güçlendirmek ve toplumsal bütünleşme sürecine destek olmak amacıyla bu bölgelerdeki göç, yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların ve değişen sosyal yapının ortaya çıkardığı ihtiyaçlara kısa sürede karşılık vermeyi hedefleyen bir sosyal kalkınma programıdır. GAP Eylem Planının Sosyal Gelişiminin Sağlanması bileşeni altında 2008 yılında 9 GAP ilinde uygulamaya konulmuş olan programın kapsamı hâlihazırda 34 ile ulaşmıştır.

SODES; istihdam, sosyal bütünleşme, kültür, sanat ve spor alanlarında; yerel düzeyde hazırlanan ve uygulanan projelerden oluşan, il düzeyinde valiliklerin koordinasyonunda yürütülen, uygulama sürecinde yerel aktörlerin geniş bir biçimde yetkilendirildiği insan odaklı bir programdır. SODES projeleri ile istihdam edilebilirliğin artırılması, toplumun dezavantajlı kesimlerinin ekonomik ve sosyal hayata daha fazla katılmalarının sağlanması, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetler yoluyla bölgedeki çocuk, genç ve kadınların kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı verilmesi hedeflenmektedir.

2010 yılında SODES kapsamına dâhil olan Erzurum ilinde, 2010-2015 yılları arasında toplam tutarı 39,4 milyon TL olan 283 proje desteklenmiştir.

Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı (CMDP)

Kalkınma Bakanlığı tarafından finansal desteği sağlanan ve Erzurum Uygulaması KUDAKA koordinasyonunda yürütülen CMDP, kentin yaşanabilirliğinin artırılmasına yönelik nitelikli konut ve yaşanabilir mekânların oluşmasına yönelik projelerin hayata geçmesini sağlamaktadır. CMDP kapsamında Erzurum Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen “Kültür Yolu Projesi”, Yakutiye İlçe Belediyesi tarafından yürütülen “Üç Kümbetler Çevresinin Yenilenmesi ve İyileştirilmesi Projesi” ve Erzurum Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü tarafından yürütülen “Yüksek İrtifa Sporcu Kampı Projesi” bulunmakta olup Program kapsamında Erzurum iline 2010-2015 yılları arasında toplam 81,2 milyon TL kaynak aktarılmıştır.

Yıllık Yatırım Programları; Uzun Vadeli Strateji, Kalkınma Planları, Yıllık Programlar ve kamu yatırım önceliklerinin belirlendiği Yüksek Planlama Kurulu Kararlarında yer alan öncelikler çerçevesinde Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan yatırım programı hazırlama esasları genelgelerinde belirtilen sektörel, bölgesel ve proje bazındaki öncelikler doğrultusunda ve kuruluşlardan gelen proje teklifleri dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Kamu kaynaklarından finanse edilecek kamu yatırım projelerini kapsayan Yatırım Programındaki ödenek tahsisleri il bazında değil kuruluş ve proje bazında yapılmaktadır. Bununla beraber, Yatırım Programları hazırlanırken sektörel ve proje bazındaki öncelikler yanında; kalkınmada öncelikli, doğal afet yaşanan bölgelerde ve bölgesel gelişme planları kapsamında yer alan illerdeki projeler göz önünde bulundurulmaktadır.

Kamu yatırımı denildiğinde, Merkezi Yönetim Bütçesi kapsamındaki kuruluşların, döner sermayeli kuruluşların, sosyal güvenlik kuruluşlarının, kamu iktisadi teşebbüslerinin, fonların, İller Bankasının ve özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların yaptığı yatırımlar yanında belediye yatırımları da anlaşılmaktadır. Bu sayılanlardan belediyeler hariç diğer kuruluşların projeleri, Kalkınma Bakanlığınca hazırlıkları yürütülen ve Bakanlar Kurulu Kararı eki olarak Resmi Gazete’de yayımlanan Yılı Yatırım Programlarında yer almaktadır. Belediye yatırımlarından yalnızca dış proje kredisi kullanan projelere, toplama dahil edilmeden bilgi amacıyla Yılı Yatırım Programlarında yer verilmektedir.

Kalkınma Bakanlığı tarafından, Yatırım Programında yer alan projelerden il bazında tasnif edilebilenler belirlenerek “Kamu Yatırımlarının İllere Göre Dağılımı” adıyla yayımlanmaktadır. Ancak; bazı kamu yatırım projelerinin niteliği gereği (örneğin birkaç ili birden ilgilendiren karayolu, demiryolu, enerji, doğalgaz, petrol iletim hattı projeleri gibi) birden fazla ilimizde yer alması, benzer nitelikli işlerin bir proje altında toplulaştırılması, bazı projelerin yerinin birden fazla il veya “muhtelif” olarak belirtilmesi gibi sebeplerle; kamu yatırım ödeneklerinin yaklaşık yarısının il bazında tasnifi yapılamamakta, bu yatırımlar “muhtelif iller” kapsamında gösterilmektedir. Muhtelif iller kapsamındaki yatırımların ne kadarının hangi ilimizle ilgili olduğunu belirlemekte zorluklar bulunmakta, bu nedenle bu yatırımlar il bazındaki rakamlara dahil edilmemektedir. Dolayısıyla il bazında belirtilen yatırımlar illerin bütün yatırımlarını kapsamamaktadır. Değerlendirme yapılırken, illerin muhtelif iller kapsamındaki yatırımlardan da pay alabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayrıca, bazı kamu projelerinin bir il sınırında yer alsa bile faydalarının diğer illere yayılan bir nitelikte olduğu görülmektedir. Herhangi bir ilde büyük bir proje yürütülmesi, büyük ölçüde bu ilin doğal imkan ve şartları ile ilgilidir. Örnek vermek gerekirse; Artvin ilinde Çoruh Nehri üzerinde inşaatı devam eden baraj projeleri Artvin ili kamu yatırımlarını artırmaktadır. Fakat bu yatırımlar sadece Artvin iline değil tüm ülkeye fayda sağlamaktadır. Yine başkent olması nedeniyle Ankara ilinde bakanlıkların, genel müdürlüklerin ve birçok kurumun merkezi bulunmaktadır. Bu nedenle bu kurumların makina-teçhizat, bina ve bakım-onarım gibi projeleri Ankara ilinde görünmektedir. Oysa bu yatırımlar tüm ülkeyi ilgilendiren nitelikte yatırımlardır. . Bir ilimizde büyük bir projenin başlatılmış, yürütülüyor veya tamamlanmış olması veya projenin bulunduğu aşama, söz konusu il için tahsis edilen ödeneğin büyüklüğünü etkilemekte, yıllar itibarıyla il yatırım ödeneklerinde önemli artış ve azalış şeklinde dalgalanmalara sebep olabilmektedir. İllerimizde, yatırım programları dışında KÖYDES, BELDES gibi programlar kapsamında da kamu yatırımları yürütülmektedir. Yapılacak değerlendirmelerde bu hususlar da göz önüne alınmalıdır.

İllerimizde Yıllık Yatırım Programları kapsamında yürütülen projelerin listesine Kalkınma Bakanlığının <http://www2.kalkinma.gov.tr/kamuyat/index.html> internet adresinden ulaşmak mümkün olup, söz konusu listelerde projelerle ilgili, sektör, yatırım sahibi kuruluş, projelerin adı, yeri, başlama/bitiş tarihi, karakteristiği, proje tutarı, kümülatif harcaması, yılı ödeneği gibi bilgiler yer almaktadır.

Bu kapsamda değerlendirilmek üzere, 2003-2015 döneminde, il bazında ayrıştırılabilen yatırımların başlangıç ödenekleri dikkate alındığında, Erzurum ilimize yapılan Kamu Yatırımları cari fiyatlarla aşağıdaki tabloda görüldüğü gibidir.

Tablo- 2003-2015 Yılları Erzurum İli Kamu Yatırım Başlangıç Ödenekleri (*)

Yıllar	Erzurum İli Yatırım Başlangıç Ödeneği (Cari Fiyatlarla- Bin TL)
2003	135.310
2004	106.453
2005	153.266
2006	167.935
2007	204.986
2008	152.315
2009	192.428
2010	337.293
2011	184.219
2012	248.984
2013	360.246
2014	502.836
2015	505.934

(*) Muhtelif iller kapsamındaki yatırımlar hariçtir.

Sonuç olarak, diğer illerimizde olduğu gibi Erzurum ilimizde de toplumumuzun tüm kesimlerinin ekonomik ve sosyal altyapı ihtiyaçları imkânlar ölçüsünde karşılanmaya çalışılmaktadır. Gelecekte de sektörel, bölgesel ve proje bazındaki öncelikler doğrultusunda ve kuruluşlardan gelen proje teklifleri de dikkate alınarak Erzurum ilimize Hükümetimiz tarafından gerekli yatırımlar yapılacaktır.